

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN KIRJALLINEN LAUSUNTOPYYNTÖ:

Asia: HE 74/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta

<https://www.eduskunta.fi/pdf/HE+74/2023>

Vastausosoite: StV@eduskunta.fi

Palvelualojen ammattiliitto PAM ry kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi ja toteaa seuraavasti:

Sosiaaliturvaleikkauksien kokonaisarvioinnin tuloksia ei ole huomiotu hallituksen esityksessä asumistuen muuttamisesta

Käsittelyssä oleva hallituksen esitys on identtinen alkuperäisen lausunnolla olleen esityksen kanssa. Alkuperäistä esitystä ei ole muutettu saatujen eri tahojen lausuntojen perusteella. Lisäksi sosiaaliturvaleikkauksista tehtiin kokonaisarvio vasta hallituksen esityksen asumistuesta jälkeen ja hallitus lupasi tarkastella sosiaaliturvaan liittyvät hallituksen esitykset sosiaaliturvaleikkauksien kokonaisarvioinnin valmistumisen jälkeen. Näin kuitenkin ei ole tehty. Sosiaaliturvaleikkauksien kokonaisarvioinnin tuloksista huolimatta kaikki hallituksen esitykset sosiaaliturvan leikkauksista ovat pysyneet muuttumattomina.

Asumistuen leikkaukset vaikuttavat kaikkein eniten työssäkäyviin pienituloisiin

Lisäksi hallitus lupasi, että sosiaaliturvaan liittyvät hallituksen esitykset tullaan katsomaan vielä läpi. PAM pitää esitettyjä leikkauksia sosiaalisesti kestäättöminä. Asumistuen merkitys on moniulotteinen. Sillä tuetaan pienituloisten mahdollisuutta asua riittävän laadukkaasti palveluiden ja työpaikkojen lähellä. Asumistuen on myös katsottu tukevan työvoiman liikkumista alueiden välillä. Nyt asumistuesta halutaan tehdä puhtaasti työelämän ulkopuolella olevien ja työttömien tuki, johon työssäkäyvillä pienituloisilla ei ole pääsyä.

Asumistukeen tehtävät leikkaukset tulevat heikentämään monen pienituloisen palvelualojen työntekijän tuloja hyvin merkittävällä tavalla ja rajoittamaan asumista työpaikan ja palveluiden lähellä. Pienituloiset työssäkäyvät kotitaloudet tulevat menettämään pahimmillaan useita satoja euroja kuukausituloistaan. Tämä on todella merkittävä heikennys heidän toimeentuloonsa aikana, jolloin elinkustannukset ja asumisen kustannukset nousevat.

Palvelualojen pienituloiset työntekijät ovat jo nykytilanteessa joutuneet tinkimään jopa ruoan määrästä ja laadusta. Helsingin ja Tampereen yliopistojen PAMin jäseniä koskeneessa PAMEL-tutkimuksessa yli kolmasosa vastaajista oli kokenut vakavaa ruokaturvattomuutta kyselyä edeltävän kuukauden aikana vuonna 2019. Tulevat leikkaukset tulevat suurella todennäköisyydellä lisäämään ruokaturvattomuutta entisestään.

Jos hallitus aikoo leikata työssäkäyvien pienituloisten asumisesta, pitäisi vastaavasti kompensoida muilla keinoilla heidän asumistaan työpaikan ja palveluiden lähellä, esimerkiksi rakentamalla lisää kohtuuhintaisia asuntoja. Näin kuitenkin hallitus ei ole tekemässä. Päinvastoin hallitus suunnittelee ARA-tuotannon supistamista.

Asumistuen leikkaukset pahentavat lapsikäyhyttä ja heikentävät turvallisuudentunnetta

Asumistuen leikkausten kohteeksi joutuvat sekä osa-aikatyöntekijät että kokoaikatyöntekijät. Moni palvelualoilla kokoaikaisestikin työskentelevä yksinhuoltaja saa asumistukea, sillä heidän tulonsa kokoaikatyöstä eivät riitä elämiseen. Toisin sanoen leikkaus kohdistuu myös kokoaikatyössä oleviin ja vielä yksinhuoltajiin, jotka ovat muutenkin heikossa taloudellisessa asemassa. He eivät voi ottaa vastaan lisää työtä ollessaan yksin vastuussa lasten hoidosta. Esitetyt korotukset lapsikertoihin eivät alkuunkaan riitä korvaamaan muiden heikennysten vaikutusta. Asumistuen leikkaukset syventävät näin entisestään lapsikäyhyttä Suomessa.

Asumistuen leikkaukset eivät myöskään kannusta nuoria perheellistymään. Hiljattain YLE uutisoi nuorten aikuisten turvallisuudentunteesta (YLE 6.11.2023). Nuoret aikuiset olivat laajalti huolissaan siitä, ettei elämä kanna. Huolta herättää myös talouden ja työelämän epävarmuudet. Jos nuoret eivät pysty luottamaan yhteiskunnan tukiverkkoihin, lisääntyvät nuorten huonovointisuus ja mielenterveysongelmat entisestään. Nuorten aikuisten syrjäytyminen maksaa yhteiskunnalle paljon enemmän, kuin mitä säästöjä tavoitellaan sosiaaliturvan leikkauksilla.

Osa-aikatyön kannattavuus heikkenee

Asumistuen leikkaukset kohdistuvat rajulla tavalla osa-aikatyöntekijöihin. Suomessa yli 100 000 palkansaajaa tekee osa-aikatyötä vastentahtoisesti. Esimerkiksi osa-aikaisista myyjistä n. 40 % on vastentahtoisia osa-aikaisia, jotka tekisivät mieluummin kokoaikatyötä. Ravintola-alan osa-aikaisista lähes puolet haluaisi tehdä kokoaikatyötä. Koska kokoaikatyötä ei yksinkertaisesti ole saatavilla kaikille sitä haluaville, hallitus ei asumistuen leikkauksilla kannusta tekemään lisää töitä vaan pelkästään lisää ihmisten turvattomuutta ja toimeentulo-ongelmia. Tämä taas kostautuu yhteiskunnalle kasvavina sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksina.

Asumistuen leikkaukset tulevat lisäämään myös työvoiman saatavuuteen liittyviä ongelmia palvelualoilla. TEMin työvoimatyökartan työryhmän raportin mukaan etenkin palvelualojen yritykset tarvitsevat lisää työvoimaa osa-aikaisiin työsuhteisiin. Jos osa-aikatyötä ei ole kannattavaa ottaa vastaan, työvoiman saatavuusongelmat lisääntyvät. Toiseksi on arvioitu, että työvoiman saatavuusongelmat liittyvät myös alueelliseen kohtaanto-ongelmaan, kun työpaikat ja työvoima sijaitsevat eri alueilla. Asumistuen leikkauksilla heikennetään työntekijöiden halua muuttaa työn perässä etenkin, kun kyse on matalapalkkaisista tai osa-aikaisista työsuhteista, sillä asumiskulut kasvukeskuksissa vievät merkittävän osan palkasta. Ilman yhteiskunnan tukea työnteko ei yksinkertaisesti aina ole kannattavaa matalapalkka-aloilla.

Toimeentulotuen tarve kasvaa ja hyvinvointi heikkenee

Asumistuen leikkauspaketti lisää myös ihmisten toimeentulotuen tarvetta. Asumistuki on siis ns. ensisijainen etuus, jolla pyritään mm. välttämään tarvetta turvautua toimeentulotukeen. Toimeentulotuki on tarkoitettu viimesijaiseksi etuudeksi, sillä siihen liitetään vahvaa harkinnanvaraisuutta, tiukkoja ehtoja ja tarkkaa kontrollia. Toimeentulotuki on etuus, joka passivoi eikä kannusta töihin - varsinkin matalapalkkatyön vastaanottamiseen.

Asumistukea leikkaamalla ajetaan ihmiset muuttamaan halvempien asumiskustannusten perässä kauemmaksi kasvukeskuksista, joissa he työskentelevät. Tällöin heillä menee enemmän aikaa ja rahaa työmatkoihin sekä jää vähemmän aikaa harrastuksille ja sosiaalisille suhteille. Arjen ja toimeentulon vaikeutumisen myötä yksityisten palveluajon työntekijöiden hyvinvointi heikkenee, jolloin leikkauksien hinta näkyy kasvavina sosiaali- ja terveydenhuollon kuluina sekä sairauspoissaolojen yleistymisenä.

On hyvin todennäköistä, että leikkauspolitiikalla mielenterveysongelmat ja huono-osaisuus tulevat kasvamaan sekä halu hankkia lapsia tulee vähentymään. Pienen kansakunnan menestystekijä on yhtenäisyys ja jokaisesta huolta pitäminen. Köyhdyttämällä ja heikentämällä entisestään pienipalkkaisten asemaa kasvatetaan eriarvoisuutta ja rikotaan Suomen hyvinvointivaltion perustavanlaatuisia arvoja pitää kaikki mukana ja luoda jokaiselle mahdollisuus tulla toimeen ja voida hyvin.

Lopuksi PAM toteaa, että leikkaukset muodostavat selkeän tasa-arvo-ongelman, sillä asumistukea maksetaan muita useammin pienituloisille yksinhuoltajille sekä osa-aikaisille työntekijöille, joista naiset muodostavat selkeän enemmistön.

Helsingissä, 14. marraskuuta 2023
Palveluajon ammattiliitto PAM ry

Annika Rönni-Sällinen
puheenjohtaja

Lisätietoja:
Egezona Klllokoqi-Bublaku
sosiaalipoliittinen asiantuntija
puh. 0404133759
egezona.klllokoqi@pam.fi